

HEMBYGDS-NYTT

VÄLLINGBY HEMBYGDSGILLE

« Medlemsinformation - Argång 14 - Nummer 2 1998 »

Räcksta gård och Vattenfalls huvudbyggnad på samma foto. En fin avslutning på kulturhuvudstadsåret 1998 där även konsten kommer med! Fotograf är VHG:s styrelsemedlem, folkbildare och lektor, Lennart Thorsell, som under 30 år varit lärare vid Spånga gymnasium. Lennarts huvudintresse är historia och tillsammans med Jon Höjer har han varit med i en arbetsgrupp några år som arbetat under mottot "skolan och hembygdsrörelsen". Tilläggas bör att Lennart varit VHG:s kontaktman med Spånga Fornminnes- och Hembygds-gille under flera år.

Innehåll

Sekreteraren har ordet	Sid 2
Ny bok om Grimsta	" 3
Grimsta gård	" 4
Grimstadagen/frågor	" 5
" forts.	" 6
Kryss m m	" 7

Eldkvarn	Sid 8
Vällingby skola 1930	" 9
Ett fotografi, forts.	" 10
Veteranträffen, forts.	" 11
Hembygdshistoria	" 12

VHG:s andra Hembygds-Nytt för året är på väg att nästan bli ett julnummer!

Vi är några få som tar fram detta informationsblad och när tiden inte räcker till - ja ni vet själva.

Varför en hembygdsförening i Vällingby frågar man sig kanske. Som de flesta vet var det Birgitta Sjöberg som startade föreningen 1984 och redan då var det för att i första hand ta hand om Kvarnvikens kvarn. Själva Vällingby är ett ganska nytt samhälle - med invigningen 1954 - och det som händer här och de krafter som vill förändra något kan vända sig till lokalpressen som når nästan alla i Västerort.

Kvarnvikens kvarn har således även i år varit mötesplatsen för många kvarnentusiaster, inte minst från skolorna i Västerort. Men även t ex PRO, Friluftsförbundet och Vällingby stadsdelsnämnd besökte kvarnen under året.

Leif Kalén, vår ordförande under året, har gjort mycket för att VHG skall få in pengar till i första hand kvarnen. Han har bl a sålt den nya Vällingbyboken, "Vällingby - ett levande drama" som kom ut i våras. För ett eget ex - ring Leif omgående! (tfn 893834 eller 070-495 23 33) Kanske har han något ex över...?

Enligt Leif har Svenska Bostäder lovat att hjälpa oss med 10.000 kr och Vattenfall vill nog också vara med! Mellan Vattenfall och VHG (kvarnen) finns flera gemensamma trådar.

Under årets Kulturhuvudstadsår har Stig Eriksson, styrelsemedlem i VHG, varit guide både i och utanför kvarnen! Han har även visat diabler för PRO i Vällingby, bilder tagna i färg i slutet på 40-talet och i början på 50. Ett par av dessa bilder finns för övrigt med i Leifs lilla broschyr "Kanaan - från backstuga till Fritidsparadis". Extra nummer av broschyren får Du via PG:nr 487 18 35-7 med inskrivna 10 kr bara!

Kassören passar på att bifoga ett inbetalningskort till alla som ännu inte betalat den lilla avgiften (75:- eller 100:- för familj) till VHG för år -98 - näst sista chansen före år 2000!

Leif Kalén jobbar annars även med att försöka få kvarnen Kmärkt och att få hela Grimstaskogen betraktas som ett naturreservat! Det kommer nog att ta lite tid tror han dock, i varje fall vad Grimstaskogen beträffar.

SAXAT UR LEDUNGEN

TIDSKRIFT FÖR KULTUR OCH MILJÖ I STOCKHOLMS LÄN
NR 3/98/
Tfn: 08-30 21 80

Visätes val fortidsdrama i Vällingby

Visätes val är namnet på ett musikdrama som skapades av Eva Tiwell och framfördes som ett led i Kulturhuvudstadsårets program i Vällingby. Det är ett kärleksdrama från Vikingatid och det skildrar den intressanta bryningstiden mellan hedendom och kristendom.

Dramat spelades i maj men det finns också en skrift som intresserade kan ta del av även så här i efterhand. Den heter Visätes val och lyfter fram den historiska bakgrunden till skådespelet.

Mellan ekarna på en äng intill Nälstaskolan vilar de två kvinnogestalterna Venus och Nerthus - representanter för förhistorisk Moåder jord kult. Lena Lerviks skulptur är en inspirationskälla till Visätes val.

Annonsera i Ledungen

Ring 08-690 66 67 för information!

Ny bok om Grimsta

Räcksta träsk söder om Grimstagatan

FOTO: Lennart Thorsell

"Husen i Grimsta är inte äldre än att mängder av lägenheter bara varit med om en enda inflyttning. Visserligen kan en kull ungar ha flyttat ut för länge sedan, och visserligen kan den ena av två makar ha avlidit under årens lopp. Men det är lätt, när detta skrivs 1998, att hitta människor som inte flyttat en meter sedan de kom hit på 50-talet".

Så börjar en fin berättelse om stadsdelen Grimsta som ligger söder om själva Vällingby, på andra sidan av Bergslagsvägen.

Vi har läst igenom Ola Sunessons manuskript till boken och har man väl börjat läsa så är det svårt och lägga ifrån sig "boken"!

Ola berättar om varför Vällingby - Grimsta skapades och hur nära det t ex var att det blev radhus

m.m i Grimsta från början. Han berättar givetvis även om människor, ofta före detta statare som kanske fortfarande bor kvar i området.

Om Grimstadagen i somras skriver Ola:

"Den 6 juni 1998 var en strålande vacker dag under en annars osedvanligt regnig sommar, och på Grimstaskolans gård var det fest. En tradition som kommit av sig. Grimstadagen fick en ny chans efter cirka femton år. Bland mängder av andra programpunkter fanns det två som hade direkt anknytning till gårdarna Räckstas och Hässelbys fornstora dagar, och därmed även till Grimstas historia".

"Ur programmet: Oljeberget, Kanaan, Samarien och Galileen. Kulturpromenad i det bibliska Grimsta under ledning av den legendariske Vällingbykännaren Stig Erik-

sson, Vällingby Hembygdsgille. Samling på skolgården vid flaggstången klockan 14.30".

"De flesta av de lokalt så berömda bibliska namnen hör till platser längs den stora gångvägen genom Grimstaskogen från bostadsområdet till Kanaanbadet. Några av deltagarna hade besökt Kvarnvikens kvarn tidigare på dagen. För de andra förlängdes promenaden genom "Kanaans land" ända till kvarnen".

"Så nära Grimsta att det öppna fältet ännu breder ut sig på vänster hand ligger i skogskanten åt höger en gammal, nästan osynlig husgrund. Galileen, konstaterar Stig Eriksson. Han gör dock det viktiga tillägget att det finns, och har funnits, en viss förvirring angående vilket namn som tillhör vilket ställe. Galileen omnämns i 1734 års husförhörslängd, och

NY BOK OM GRIMSTA FORTS.

torpet ägds liksom Grimsta gård och hela Grimstaskogen vid det laget av greven på Hässelby slott."

Detta var några korta citat ur Ola Sunessons manuskript till den nya boken som han tar fram under "projekt Grimsta". Tilläggas bör här att Ola Sunesson är journalist och författare som i dag bor på Södermalm i Stockholm.

MEDLEMSAVGIFT: 75 kr och 100 kr för familj

PG nr 487 18 35-7

Ordförande:	Leif Kalén	89 38 34
Vice ord.:	Björn Mellström	89 90 18
Sekreterare	Bertil Melin	642 64 28
Kassör:	Bertil Melin	" " "

Redaktion för	HEMBYGDSDNYTT
ANSV UTGIVARE	Bertil Melin

Layout/montage:	Bertil Melin
-----------------	--------------

GRIMSTA GÅRD - "Innan Vällingby blev förort: Åke började löparkarriären som mjölkbud till statarna". DN 7 november -74. I denna gård bodde Åke Spångert (Spånga-Jim) som avled för kort tid sedan. Åke var med på "återträffen", d v s när alla de som vi hittat på ett fotografi från år 1930 utanför Vällingby skola träffades igen efter 60 år! FOTO: Bertil Melin från en tavla hemma hos Åke i Vällingby. (Grimsta gård revs 1958)

GRIMSTADAGEN -96; FRÅGESPORTEN VID 40-ÅRSFIRANDET I GRIMSTA SKOLA

1 Samma år Grimstaskolan invigdes utbröt i ett Europeiskt land en folklig revolt, som störtade den sittande regeringen. Vilket land var det?

- 1 Tjeckoslovakien
X Ungern
2 Italien

2 Året innan hade i ett sydamerikanskt land president Juan Perón störtats genom en militärkupp. Vilket land var det?

- 1 Brasilien
X Peru
2 Argentina

3 Sovjetunionen skickade upp historiens första konstgjorda satellit, Sputnik 1, någon gång omkring 1960, men vilket år var det?

- 1 1957
X 1959
2 1962

4 Samma år som Grimstaskolan firade sitt 20-årsjubileum fick Sverige sin första borgerliga regering efter många års socialdemokratiskt styre. Vad hette stadsministern som led det stora nederlaget.

- 1 Tage Erlander
X Olof Palme
2 Ingvar Karlsson

5 Vad heter den första låten på bandet som du just hört?

- 1 One, Two, Three O'clock rock
X Rock'n roll clock
2 Rock Around the Clock

6 Vem skivdebuterade 1956

- 1 Lennart Hyland
X Owe Törnqvist
3 Olle Törnqvist

7 Vem medverkade i bl a filmerna "Ung rebell" och "Jätten" och senare körde ihjäl sig med sin Porsche?

- 1 Dean Martin
X James Dean
2 James Bond

8 Vad hette den nya dansen på 50-talet?

- 1 Charleston
X Vals
2 Rock'n Roll

9 Vilken bilmodell började tillverkas på 50-talet?

- 1 Volvo PV 444
X Volvo Amazon
2 Den första Saaben, den med 2-taktsmotorn

10 Vilket år var det total solförmörkelse i Sverige senast

- 1 1950
X 1954
2 1958

11 Västerortsklubben, Ångby Sportklubb, grundades på 50-talet, men vilket år?

- 1 1952
X 1956
2 1959

12 Vilken teater har haft PYGMALION på repertoaren nyligen?

- 1 Dramaten
X Oscars
2 Stadsteatern

13 Serien EARNTE hittar man i DN varje dag. Vem tecknar serien?

- 1 Bud Grace
X Mort Walker
2 Ulf Lundqvist

14 Detta hände 1956:

- 1 TV började sändas
X Rundradion startades officiellt
2 Det första telefonnätet anlades i Stockholm.

15 När Grimstaskolan skulle byggas så hade den ett annat namn. Vilket tror du det var?

- 1 Ängsskolan
X Slottsskolan
2 Skogsskolan

16 De nuvarande T-banetågen, som många är från början av 50-talet, har oftast 8 vagnar. Hur många vagnar skall de nya tågen ha, när de kommer om ca 2 år

- 1 10 vagnar
X 5 vagnar
2 3 vagnar

17 Innan T-banan byggdes till Vällingby så fanns det en spårvagn, som till en del gick på samma räls. Var hade den sin ändstation?

- 1 Brommaplan
X Islandstorget
2 Åkeshov

18 Vad gjorde man med Räcksta träsk för ca 20 år sedan?

- 1 Muddrade och pumpade ut leran på Grimstafältet
X Sänkte vattennivån med ca 1 m
2 Muddrade och transporterade leran till en soptipp

- 19 Hür många utomhus-ur finns på Grimstaskolan
- 1 0 st
X 2 st
2 1 st
- 20 Vilken krydda ingår i pepparkakor?
- 1 nejlikor
X kryddpeppar
2 rosépeppar
- 21 Gristarmar som används som korvskinn kallas
- 1 polster
X fjälster
2 holser
- 22 Vilket lag vann fotbolls-VM i Sverige 1958
- 1 Argentina
X Brasilien
2 Frankrike
- 23 Vilken färg har en rubin
- 1 Grön
X Röd
2 Orange
- 24 Hur många 25-wattsglödlampor finns det i reklamskylten "STOMATOL" vid Slussen?
- 1 377
X 1.361
2 3.466
- 25 Vilken placering tog Sverige i fotbolls-VM 1950 i Brasilien?
- 1 etta
X trea
2 sjua
- 26 Vilket klubbtag lade beslag på både fotbollsguldet och ishockeyguldet samma år. Både 1955 och 1959
- 1 Leksands IF
X Djurgårdens IF
2 Hammarby IF
- 27 Var kan du låna ett strykmått
- 1 Tx-slöjden
X Hemkunskapen
2 Tm-slöjden
- 28 Av vilket träslag byggdes Regalskeppet Wasa
- 1 Gran
X Ek
2 Får
- 29 Hür många strängar har en fiol
- 1 4
X 5
- 30 2 6
Vem har skrivit "Bä, bä, vita lamm"
- 1 Bellman
X Alice Tegner
2 Evert Taube
- 31 När fick Vällingby Tunnelbana
- 1 1951
X 1952
2 1953
- 32 Var låg Telias huvudkontor på 50-talet, när det hette Televerket?
- 1 Gustav Adolfs Torg
X Brunkebergs torg
2 Östermalms torg
- 33 Vilket år är Björn Borg och Ingemar Stenmark födda?
- 1 1955
X 1956
2 1958
- 34 Vad åker man om man är spärra?
- 1 Bår
X Motorcykel
2 Spark
- 35 Om man tar tricken, vad tar man då?
- 1 Buss
X Spårvagn
2 Helikopter
- 36 Vem var det som lät bygga Hässelby slott?
- 1 Johan Stjernsperre
X Axel von Fersen
2 Carl Bonde
- 37 Vilket yrke hade Elvis "The king" Presley innan han slog igenom?
- 1 Lokförare
X Taxichaufför
2 Lastbilschaufför
- 38 Vilken av lärarna har arbetat längst i Grimstaskolan?
- 1 Olle Törnqvist
X Pontus Löberg
2 Berit Palm
- 39 I vilken amerikansk stad förvarar man originalreceptet till Coca-Cola?
- 1 Houston
X Atlanta
2 New York
- 40 Vilket fotbollslag har Grimsta IP som hemmaarena 1997?
- 1 Djurgården
X Maskan
2 Hässelby

Enligt gilletts stadgar ska vi "värna om och vårda hembygdens miljö och dess kulturarv och föra detta vidare till kommande generationer".

Kvarnen är ett bra exempel på ett sådant kulturarv och VHG gör också allt för att föra denna 1800-tals miljö vidare!

Övrig verksamhet i t ex själva Vällingby får Du genom att hämta ett ex av "Det händer i Vällingby". Du, hittar den på stadsdelsförvaltningen, Vällingby församling, Trappan och biblioteket. Även VHG är med där ibland!

Vi talar ofta om vår kalla sommar. Jag hörde precis i radion att man bara behöver gå 5 år tillbaka i tiden för att hitta en kallare sommar; i varje fall i Sveriges andra stad!

Enligt Leif Kalén har han aldrig haft en så kall och regnig sommar nere vid Kanaanbadet och det är verkligen otur med tanke på de duktiga badvakterna som fanns där i år.

Nästa år är det 15 år sedan VHG startade sin verksamhet och vi tycker därför att det kan vara dags med en liten rekapitulation över vad som hänt tidigare. Vi tar därför med några axplock ur tidigare utgivna nr av "Hembyggs-Nytt" i detta nr av HN.

Så en liten varning till våra bilägare! Den 1 december kommer lapplisa tillbaka på städnetterna! Enligt Ulla Alm på Gatu- och fastighetskontorets trafikövervakning och juridikavdelning kommer man att lappa bilar som vanligt -

även om det inte städas eller plogas alls!

SAXAT UR TIDNINGEN METRO
98-11-03

● Hört och sett

Bertil Melin berättar om en episod på Barnängsgatan utanför Söderhallen med bland annat bussgaraget.

Elisabeth, just fyllda 6 år, pekar och ropar entusiastiskt "morfar - titta nya tunnelbanan!".

Det är den nya långa, blåa bussen nr 4 som dånar förbi! ■

Skicka in det roliga du hört eller sett i SL-trafiken till: SL direkt, 120 80 Stockholm. Införda bidrag belönas med en SL-present.

HÄR KAN DU KRYSSA I DITT SVAR I FRÅGORNA
FRÅN GRIMSTADAGEN 1996. TRE PRISER UTDEL-
AS I FORM AV TRISSLOTTER! Adressen bl 4

	1	X	2		1	X	2
1				21			
2				22			
3				23			
4				24			
5				25			
6				26			
7				27			
8				28			
9				29			
10				30			
11				31			
12				32			
13				33			
14				34			
15				35			
16				36			
17				37			
18				38			
19				39			
20				40			

J. M.

/Eldkvarn, gammalt namn för
ångmaskindriven kvarn (ång-
kvarn) på nuvarande Stads-
husets område.
Nedbrann 31/10 1878
Nordisk familjebok/

Sorsdagen den 31 sistlidne Oktobur kl. Strax
före 5 e.m. utbröt eldsåra i Handelsfirmen Sven-
berg & Comp. qvarnetaablisement i huset N: 1 vid
Handtverkargatan. Sedan brandkonen bejvit
underättas antom den klokken nägot före 7 e.m.
och vistog "stränder" för eldens dämpande, hvittens
spridande till angränsande bebyggade ansågs
vara "qvarstämnen kl. $\frac{1}{2}$ 9 e.m. Under hela nat-
ten rasade elden i qvarnbebyggaden hvittens
till sin helhet nedbrann.

Åf den hällna undersökningen synes framgå
artingen att elden förmedlets af spjelfantämning
i det i Sydvestra hörnet af stendäktaren liggan-
de qvarnstenspar kvarifrån elden medelst den
många trätrummor som funnos derstäles med
otrolig hastighet fortplantat sig till alla vännin-
garna eller och till ~~den~~ qvarnarbetaren Erik Su-
gust Petersson vid påfyllning af sin gasolje-
lampa genom någon oönskanhet veilat eldens
uppkomst

GÅVOR

Vällingby Hembygdsgille har fått en hel del gåvor under årens lopp i form av pengar, frimärken, böcker, diverse föremål, lakan, osv. Nyligen har vi fått två mycket intressanta gåvor som vi tycker bör presenteras speciellt. Det är dels 2 gamla brudkistor, dels 39 diabilder tagna 1948 och 1950 från Vällingby- och Räckstaområdet.

Kistorna

Den 10 februari 1991 hämtade vi 2 st gamla kistor hos en familj som skulle

byta bostad. De ville bli av med kistorna. När de läste i tidningarna om våra försök att förvalta Jan-Pers stuga, ringde de till oss och frågade om vi var intresserade och ville ha dem. Varifrån kistorna kommer och vem som har haft dem är okänt. En dag låg de två kistorna i en container utanför området där de bodde. De tog hand om dem eftersom de ansåg att de var vackra och värda att bevaras, trots att de var i så dåligt skick. En av dem bär datum 1768 och initialerna AOD. Dessutom var en av dem för-

sedd med en transportsedel per järnväg daterad Sala 1901 (eller 1903). Sedeln har tyvärr förkommit. Om någon känner igen den ena från bilden är vi intresserade att få veta mer om dem.

Diabilder

Den 31 januari åkte vi till Bromma Kyrkväg för att hämta diabilder hos Åke Blomberg som nu har emigrerat till Filippinerna. Han ville inte kasta bort sina gamla fotografier eftersom han ansåg att de kunde vara av intresse för en hembygdsförening. Bilderna, som visades på årsmötet har formatet 8,2 x 8,2 cm och de är mycket väl dokumenterade. Varje diabild är försedd med ett nummer, datum och tid när kortet togs, samt med filmens märke: Ansicolor, Anco Color dayligh type, Keens couleurs, osv.

Bilderna visar Vällingby skola, tagen 1948-03-27 kl 13.00, torklada belägen 600 m ENE Vällingby gård, rättarbostaden i Räcksta (där smeden bodde), torpet Oljeberget, stallet i Räcksta, sågen vid Kvarnviken mm. Bilderna är nu överförda till standardformat.

Gamla fotografier är alltid intressanta att titta på. De väcker så många minnen! Men tyvärr är inte alla gamla fotografier så väl dokumenterade som de gillet fick av Åke Blomberg och som visades på årsmötet! Ett sådant fotografi är det vi fick av Tore Hallgren, ni vet sonen till näst siste mjölnaren vid Kvarnviken. Fotografiet visar en skolklass från Vällingby skola år 1930. Tore kände igen några av barnen men han visste inte vart de har tagit vägen. Sedan fick vi ett brev från en gammal Grimstabo och medlem i gillet som gav oss adresser till några av dessa skolbarn. På så sätt har vi träffat flera stycken av dem. De är nu pensionärer som ser tillbaka på sin barndom med värme och ger oss, moderna människor, en bild av en trygg och lycklig uppväxttid. Men visst har det varit hårt och kämpigt! Inte minst för mödrarna som skulle arbeta (mjölka) på gården, sköta sina hem (utan el, vatten & avlopp) och föda en massa barn! Trots fattigdom som rådde i hemmen har alla ljusa minnen från sin barndom.

Först har vi träffat Åke som bodde i en av Grimstastugorna, den som hörde till Hässelby slott. Familjen skötte en liten gård med kor, gris och höns. Man odlade grönsaker och potatis. Åke fick hjälpa till i potatislandet, och det var inte alls roligt. Bättre var det att följa med i pappas gamla T-ford och köra mjölk till villaägarna i Nälsta. Han fick även följa med till Hötorget och sälja grönsaker. Han fick själv gå till Storgården i Vällingby med mjölk åt gamlingarna som bodde där. Han fick väl tillfälle att träna för så småningom blev han den välkände Spånga Jim.

Åke minns Jan-Pers stuga. Ofta gick hans föräldrar till Erikssons stuga, som de kallade stugan, för att dansa, men det tyckte Åke var tråkigt! Och både Magnus och dottern Greta samt Magnus tvillingsyster Amanda var med på Åkes konfirmationskort som jag såg vid ett annat tillfälle.

Historien kring ett fotografi

Myriam & Bertil

På andra sidan potatislandet fanns den andra stugan som låg under Räcksta gård. Där växte Ulla upp hos mormor och morfar. Han var "löskarl" på Räcksta gård. Det var han som lade alla halmstaccor, skar gräs längs dikeskanter, såg till att gårdsgårdarna var i ordning. Det var fattigt i huset, men det fanns mat och trygghet, för, som alla skötsamma torpare, visste morfar att han skulle få bo i sin stuga tills dödsdagar, för så hade Ljunglöf bestämt en gång och överenskommelsen gällde även sedan Stockholms stad hade köpt området.

Ulla minns mycket bra Jan-Pers stuga. Hon har också varit hos Magnus och Greta många gånger. Vi känner Magnus genom Svens berättelser, han var ju morfarsbror till Sven.

På andra sidan gården, vid berget, fanns torpet Oljeberget, där Gunnar växte upp. När föräldrarna kom till Räcksta som statare, hade familjen 5 barn (Gunnar föddes senare). De blev hänvisade till statarlängan som brukligt var. Men där trivdes inte familjen och de drömde om eget ställe. En dag gick de förbi det övergivna och fallfärdiga torpet Oljeberget. Det såg hemskt ut, men det fanns både syrener och äppelträd runt omkring. Där ville de bo. Men hur skulle de få tillstånd till det!? Äldsta pojken hade en skolkamrat som var son till skogs-

vaktaren Andersson och genom honom fick de hyra stället. De flyttade in och alla fick hjälpas åt för att göra det beboeligt. Det snickrades, mura- des, målades, och snart blev stället en riktig idyll med gårdsplan och allt. Torpet blev både fotograferat och målat. Gunnar minns inte vem som målade stugan, det vore intressant att få veta. Och var finns alla fotografier? Av det sköna stället finns ingenting kvar i dag. Där finns i dag Räcksta minneslund.

I Lillgården bodde Karl med sin mor och sina fem syskon, en trappa upp. De kom till gården efter det att fadern, som var trädgårdsarbetare vid Sjöträdgården, hade avlidit två månader innan lille Karl föddes. Mamman och hennes fem barn fick inte bo kvar i tjänstebostaden. Det var då hon flyttade till Lillgården där hon blev erbjuden att städa skolan. Många minns henne, hon var snäll, mycket omtyckt. Men, efter det lille Karl föddes, blev det sju personer som skulle bo i ett rum och kök, utan el, vatten, avlopp eller centralvärmel! Hallen var liten och fruktansvärd kall vintertid. Där bodde familjen mellan 1923 och 1939 då stugan skulle utrymmas. Sommartid städade mamman i Kanaan som då beboddes av familjen Root. Till jul fick alla barnen julklappar från Root.

De människor som vi hittills har träffat är fyllda av varma, positiva minnen från sin barndom. De flesta föräldrarna var statare och deras berättelser stämmer med det jag har läst om statarna vid Räcksta gård. Man var inte rik, men man hade mat för dagen och arbetsförhållanden, som visst var hårda, men som trots allt gav en vis trygghetskänsla. Och dessa kvinnor! Vilket slit deras liv har varit!

Det finns flera barn på fotografiet som vi ännu inte har hunnit träffa. Vi återkommer till fotografiet och till alla stugorna i kommande nummer av Hembygds-Nytt!

BÅTEN ÄR FULL MED UNGAR!

I kvarnen träffade vi en äldre man i 80-års åldern, Hansson hette han, gammal kompis till Sven. Hansson har haft sin båt i Kvarnviken en gång i tiden och han har seglat en hel del.

Hansson berättade att han hade en and i sin båt en gång. Den fick vara där, den var inte i vägen. Men en dag

LARMET GÅR:

ringde en bekant till honom och ropade:

Hansson! Hansson, du har fått ungar!

Anden hade lagt ägg och fått en hel massa små söta dunbollar till ungar!

VETERANTRÄFFEN

Bertil Melin

Från vänster nedre raden: Gunnar Eriksson, Karl Nilsson, Ingrid Nilsson, Gunnar Nilsson, Cedy Ekström, Viola Larsson. Andra raden: Ola Nann Dahl, Olle Öhlin, Fritz Larsson, Gunnar Strandell, Marianne Öhlin, Göte Ekström. Övre raden: Elof Eriksson, Ruth Blomberg, Märta Andersson, Gösta Bergvall, Greta Nilsson, Ulla Nilsson och Åke Jansson.

I vårt programblad inför hösten skrev vi några rader om den uppmärksammade "veteranträffen" den 12 juni. Vi lovade där att återkomma och berätta lite utförligare om vad som hände den dagen. DN gjorde ett fint reportage och tog med både skolkortet från 1930 och en ny bild på 21 (en till anslöt sig lite senare) av dem som kommit till träffen. Mötesplatsen var på torget utanför T-banan. Tänk Er att möta sina klasskamrater igen för första gången på kanske 50-60 år!

Redan här trillade de första tårarna. Vi startade med ett besök i biblioteket där Barbro Lundberg hade "dukat fram" en hel del intressant information om Vällingbys historia.

Vid ett glas juice kunde sedan klasskamraterna tala om gamla barndomsminnen. Efter det fina besöket i biblioteket promenerade vi ner till Jan Pers stuga som alla givetvis kom ihåg och vi har fått reda på mer om det lilla torpet, allt som återstår av det gamla Vällingby. Med hjälp av ett fint "tågsätt" med Svens traktor som "lok" gick sedan färden till Räcksta gård där Vattenfall tog emot och bjöd på förtäring. Från Räcksta gård for alla 22 sedan med Svens tåg-

sätt förbi de platser som de en gång hade bott på. Tänk att komma tillbaka "hem" efter kanske 60 år! Vid Kanaans café nere vid Mälaren tog Leif Kalén emot och VHG dukade upp en liten supé som Myriam hade gjort i ordning.

När skolkamraterna kom ner till cafèet fanns redan färgfotografierna som togs knappt 2 timmar tidigare i Vällingby klara att beskåda på dörren till Kanaans Café! Sista anhalt blev Kvarnvikens kvarn där vi avslutade träffen med att se på diabilder från Räckstaområdet, tagna i slutet på 40-talet.

Sven styrde sedan "tåget" mot Vällingby där denna unika veteranträff slutade där den hade börjat ca 6 timmar tidigare! Detta måste ha varit en fantastisk dag även för VHGs dåvarande sekreterare, Myriam Edholt, som hade jobbat med förberedelserna till träffen under ett helt år. Hon har via skolkortet spårat upp så många deltagare som möjligt och besökt många av dem och då även spelat in deras berättelse om hur det var att leva som statarbarn för över 60 år sedan i Räcksta med omnejd.

Några citat ur tackbrev från sommarens veteranträff

Bertil Melin

"Innan alla minnen och intryck av upplevelserna i samband med skolträffen i Vällingby fördunklas av vardagens verkligheter, vill jag skriva till Dig (Myriam) och tacka så hjärtligt. Det var en helt underbar dag!, som faktiskt också rört till det i hjärnan riktigt ordentligt.

Tänk så många, nästan utsuddade minnen, som nu åter friskades upp. Detaljer, som man icke trodde skulle komma igen, blev denna dag helt klara igen. Helt fantastiskt, att Du och Dina vänner i Vällingby Hembygds-gille fått inspiration, fått lust och orkat med att göra ett så trevligt och medryckande program för oss gamla elever från Vällingby skola. Återigen ett VARMT TACK Myriam och hälsa Dina medhjälpare och tacka även dem!" .....skrev Olof och Ola Nann Dahl som åkt upp till Vällingby från Skövde.

Ovanstående är bara första stycket i ett mycket fint tackbrev till Myriam för veteranträffen sommaren 1991 i Vällingby. En litet dikt finns även bland breven:

Till Myriam!

*På vår ungdoms marker, nu intill
höghus och vatten*

*Du ordna en uflykt, med "mjölnarn"
vid ratten*

*Att efter decennier, få återse
kamrater*

*Som uppträdde värdigt, och utan
later*

*En högtidsdag var det!
Jag lyfter på hatten*

Olle.

Historiska händelser i vår hembygd

Bertil Melin

"Brittiskt transportflyg kraschade i Ängby en omkom" "KALLBLODIGA KADETTER BÄNDE LOSS KAMRATER UR OLYCKSPLANET"

Detta var några av de stora rubrikerna i bl a "Stockholms-Tidningen" måndagen den 19 februari 1951.

"Sagolik tur i förening med en erfaren pilots lugn och skicklighet räddade av allt att döma från en katastrof av ohygglig omfattning, när ett brittiskt militärtransportplan med 22 Royal Air Force-officerare och kadetter ombord på söndagsmiddagen kraschlandade i en skogsdunge....."

"Maskinen genom kraftledningen: det var som ett hav av blixtar". Alldeles vid Räcksta gård har maskinen förlorat ytterligare höjd.

Plötsligt slår vänster vinge i en björktopp, som kapas. Piloten måste nödlanda på gårdet framför honom, men han måste över vägen. Planets förare lyckas manövrera sin maskin mellan stolparna i kraftledningen på

andra sidan av Bergslagsvägen, men planet sliter sönder elledningarna. Av den häftiga slitningen bröts en stolpe av. Maskinen hamnade i skogsbrynet och knäcktes strax bakom förarkabinen, som totalt förstördes. Vingarna bröts av och en motor vräktes i väg ett flertal meter.

Skogsdungen i detta fall ligger bara ett par hundra meter söder om Räcksta gård och Vattenfall, mellan Blackebergs läroverk och Bergslagsvägen. VHG:s kassör kom till nedslagsplatsen strax efter det att brandkåren anlät.

Ett par VHG-medlemmar, Gunnar Nelsäter och Stig Eriksson, befann sig mycket nära nedslagsplatsen enligt vad de själva har berättat för VHG:s kassör.

